

Asia: VN/35314/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Siviilipalvelusvelvollisten etujärjestö Aseistakieltäytyjäliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto esitysluonnoksesta.

Yleisiä kommentteja lakiluonnoksesta ja sen laatimisen taustasta:

Esitysluonnoksessa uudeksi siviilipalveluslaiksi ehdotettujen uudistusten taustaa kuvataan näin:

“Esitys perustuu hallitusohjelmaan, jonka mukaan hallitus kehittää siviilipalvelusjärjestelmää tarkoituksenmukaisemmaksi parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean mietintöä hyödyntäen ja kytkien palveluksen nykyistä selkeämmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin sekä mahdollistaa siviilipalvelushenkilöstön käyttämisen väestösuojelutehtäviin.

Esityksessä siviilipalvelus kytkettäisiin vahvemmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin sekä julkisen hallinnon varautumista, valmiutta ja jatkuvuudenhallintaa turvaavaan työhön kuitenkin niin, että palveluspaikkojen riittävydestä huolehdittaisiin eikä palveluspaikkana toimimista rajoiteta nykyisestä. Siviilipalveluksen säilytettäisiin palvelusmuotona, joka mahdollistaa asevelvollisuuden toteutumisen vakaumuksen huomioivalla tavalla.”

Aseistakieltäytyjäliitto pitää hyvänä, että siviilipalvelusvelvollisten vakaumuksen huomioiminen on esityksessä mukana alusta alkaen, koska koko siviilipalveluksen olemassaolon tarkoitus on

kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa säädettyyn ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen sisältyvän aseistakieltäytymisoikeuden toteutuminen.

Siviilipalveluslain tarkoituksena ei kuitenkaan voi olla luonnokseen kirjatulla tavalla "asevelvollisuuden toteutuminen": siviilipalvelus ei ole osa asevelvollisuutta vaan sitä korvaava palvelumuoto, eivätkä siviilipalvelusvelvolliset ole asevelvollisia.

Koko esityksen taustalla oleva kehys eli parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean työ on siviilipalveluksen ihmisoikeusperustan näkökulmasta väärä: Parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean toimeksiannossa reunaehtoina mainittiin muun muassa sotilaalliselle maanpuolustukselle tuotettava operatiivinen lisäarvo ja maanpuolustustahdon ylläpito.

Myös ajatus siviilipalveluksen kytkemisestä vahvemmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin on jännitteessä vakaumuksen huomioimisen kanssa, koska kokonaisturvallisuuden toimintamalliin sisältyy myös sotilaallinen maanpuolustus. Epäsuorastikin asevoimia tai sotilaallista valmistautumista tukeva palvelus on vastoin monien aseistakieltäytyjien vakaumusta. Vahvaan sodanvastaiseen vakaumukseen liittyy usein pyrkimys pysyä kokonaan erillään sotavalmisteluista. Monet siviilipalvelusvelvolliset katsovat myös väestönsuojelun olevan käytännössä sotilaallisen varautumisen osa ja aseistariisunnan olevan parasta väestönsuojelua.

Pykäläkohtaiset kommentit:

1 §

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan siviilipalveluksen suorittamisesta olisi lisäksi voimassa, mitä siitä Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa säädetty. Aseistakieltäytyjäliitto kannattaa ehdotettua muutosta.

3 §

Aseistakieltäytyjäliitto pitää hyvänä, että palveluspaikkojen rajaamisesta pidättäytyminen on avoimesti kirjattu lakiesityksen perusteluihin. Perusteluissa myönnetään suoraan, että tiukka palveluspaikkamäärittely johtaisi palveluspaikkapulaan, mikä osoittaa, ettei järjestelmä voi käytännössä toimia ilman palveluspaikkojen monimuotoisuutta

Liitto kuitenkin pitää merkittävänä muutoksena, sitä, että tarkoitukseksi määriteltäisiin kokonaisturvallisuuteen liittyvän ymmärryksen sekä väestönsuojeluun liittyvien valmiuksien tukeminen, vaikka perusteluissa väitetään sen vain "selkeyttävän nykytilaa". Työpalvelujakson määrittelemisen taas nimenomaisesti "yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta sekä varautumista,

valmiutta ja jatkuvuudenhallintaa tukevaksi" on jännitteessä YK:n linjausten kanssa, joiden mukaan siviilipalvelus ei saa olla asevoimia tai sotilaallista valmistautumista tukevaa. Vaikka perustelut lähtevät siitä, ettei palveluspaikkoja nykytilanteesta rajattaisi, ei ole selvää etteikö näin kuitenkin voisi kirjauksen vuoksi käytännössä tapahtua, mikäli päättäjät tulkitsevat kirjausta tiukasti.

Lakiehdotuksen perusteissa toisaalta tuodaan esiin, ettei ole tarkoituksenmukaista rajata siviilipalveluspaikkojen valikoimaa nykyisestä. Toisaalta ehdotuksen mukaisessa laissa säädettäisiin, että palveluspaikan tehtäviin tulee aina liittyä turvallisuuskoulutukseen kytkeytyviä tehtäviä. Käytännössä tämä asettaa uuden sisältövaatimuksen kaikille palveluspaikoille ja voi tosiasiaassa kaventaa niiden halukkuutta tai mahdollisuuksia ottaa velvollisia.

4 §

Siviilipalveluksen kokonaiskesto määrittää ajan, jonka asevelvollisuutta suorittava on poissa normaalielämästään ja on näin ollen ainoa objektiivinen rasitusmittari siviili- ja varusmiespalveluksen välillä. Palveluksen suorittamisen kokonaisrasittavuus ja tosiasiallinen sisältö vaihtelevat palvelusmuotojen sisällä niin paljon, että muunlaiset rasittavuusvertailut eri palvelusmuotojen välillä ovat mahdottomia ja tarkoitushakuisia. Asevelvollisuuslain mukaisen palveluksen jatkuminen yli kuuden kuukauden peruspalvelusajan perustuu useimmissa tapauksissa kyseisen varusmiehen motivaatioon ja tahtoon, joten peruspalvelusaika on ainoa järkevä lähtökohta palvelusaikojen vertailuun. Euroopan parlamentin vuonna 1994 hyväksymän kannan mukaan siviilipalveluksen ei tulisi olla lainkaan varussotilaspalvelusta pidempi (nk. de Gucht - päätöslauselma).

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitea kertoi edellisessä kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimuksen Suomen määräaikaistarkastelussaan 2021 olevansa siviilipalveluksen kestosta, ja vaati Suomea huolehtimaan ettei se ole rangaistuksenomainen.

Lakiehdotuksen pukäläkohtaisissa perusteluissa mainitaan nimenomaisesti, että pidempi koulutusjakso voisi olla tarpeen väestönsuojelutehtäviin kouluttamiseen tilanteessa, jossa poikkeusoloja ei vielä ole todettu. Tämä tarkoittaa käytännössä sotilaalliseen valmistautumiseen rinnastuvaa koulutusta rauhan aikana

Poikkeusoloja koskeva 3 momentti mahdollistaa koulutusjaksosta kokonaan luopumisen ja velvollisen suoran määräämisen viranomaista avustavaan tehtävään. Tämä on siviilipalvelusta suorittavien oikeusturvan kannalta heikkous, koska velvollisella ei tällöin ole lainkaan mahdollisuutta orientoitua tehtävään tai selvittää sen soveltuvuutta vakaumukseensa

Poikkeusoloissa voidaan myös määrätä "täsmäkoulutusta kesken työpalveluksen". Tämä tarkoittaa, että palveluksen sisältö voi muuttua merkittävästi kesken kaiken ilman velvollisen suostumusta tai mahdollisuutta hakea palveluspaikan vaihtoa

5 §

AKL vastustaa siviilivarannon ja lisävarannon nimeämistä uudelleen siviilipalveluksen reserviksi ja varareserviksi, koska tämä lähentää siviilipalvelusta käsitteellisesti sotilaalliseen maanpuolustukseen. Reservi ymmärretään yleensä nimenomaan sotilaalliseksi käsitteeksi, ja siksi siviilipalveluksen suorittaneiden sijoittaminen "reserviin" olisi luultavasti omiaan hämärtämään

yleistä käsitystä siviilipalvelusvelvollisten mahdollisista kriisinajan tehtävistä. Lakiehdotuksen pykäläkohtaisissa perusteissa nähdään ongelmana se ettei käsitettä "siviilivaranto" ole voitu selittää ilman viittausta puolustusvoimien reserviin: todennäköistä on, ettei ongelma korjaannu puhumalla siviilipalveluksen reservistä, vaan uusi termi entistä vahvemmin ohjaisi selittämään käsitteen vertauksella puolustusvoimien reserviin.

6 §

Pykälässä ei käsitellä siviilipalvelusasiain neuvottelukunnan kokoonpanoa, vaikka se on AKL:n näkökulmasta keskeinen ongelma: neuvottelukunnassa on kolme sotilaallista maanpuolustusta edustavaa tahoja, mutta aseistakieltäytymiseen liittyvä ihmisoikeusasiantuntemus jää käytännössä yksin AKL:n varaan. Myös YK:n ihmisoikeuselimet (mm YK:n ihmisoikeuskomitea) ovat olleet huolissaan sotilaallisten tahojen vaikutusvallasta siviilipalvelukseen, ja kehottaneet Suomea varmistamaan että siviilipalvelus pysyy siviilien määräysvallassa. Mahdollisia uusia neuvottelukuntaan kutsuttavia tahoja voisivat olla esim. ihmisoikeus- tai rauhanjärjestöt tai valtionhallinnon ihmisoikeusasiantuntijat.

9 §

Aseistakieltäytyjäliitto pitää tervetulleena sitä, että esityksen mukaan luovuttaisiin lausunnon pyytämisestä pääesikunnalta aina ennen uskonnollisen yhdyskunnan, seurakunnan, yhteisön, yhdistyksen tai säätiön hyväksymistä siviilipalveluspaikaksi. Kuitenkin laissa oltaisiin edelleen säilyttämässä velvollisuus pyytää lausuntoa "tarvittaessa".

Käytäntö pyytää pääesikunnan lausunto siviilipalveluspaikasta olisi kuitenkin perusteltua poistaa laista kokonaan, sillä kansainvälisten ihmisoikeuselinten linjan mukaan siviilipalvelusjärjestelmän tulisi olla selkeästi puolustushallinnosta erillinen, ja YK:n ihmisoikeuskomitea kiinnitti viimeksi vuonna 2021 kansalais- ja poliittisten oikeussopimuksen määräaikaistarkastelun yhteydessä huomiota sotilaallisten tahojen vaikutusvaltaan siviilipalvelusjärjestelmään. Lakiesityksessä lausunnon pyytämistä perustellaan ennen kaikkea pääesikunnan mahdollisuudella arvioida palveluspaikkoihin liittyvää turvallisuusuhkien kuten hybrdivaikuttamisen riskiä. AKL pitää siviilipalveluspaikkana toimimisen kautta syntyvää hybrdivaikuttamisen tai muun turvallisuusuhan riskiä Suomen valtiota kohtaan äärimmäisen pienenä.

10 §

Aseistakieltäytyjäliitto pitää viranomaisten uutta velvollisuutta huomioida siviilipalvelus valmiussuunnittelussa turhana sääntelynä: kyseisillä viranomaisilla on jo nyt mahdollisuus huomioida siviilipalvelus suunnittelussa, mikäli siihen nähdään todellinen tarve. Lakiin kirjattu vaatimus siviilipalveluksen huomioimisesta suunnitelmissa saattaisi johtaa siviilipalveluksen epätarkoituksenmukaiseen korostumiseen niissä: siviilipalvelus saatettaisiin mainita osana suunnitelmia siksi että laki vaatii, ei siksi että siviilipalvelusvelvollisten hyödyntäminen todella olisi tarkoituksenmukaista. Uuden pykälän taustalla näyttää olevan ideologinen pyrkimys kehittää siviilipalvelusta kriisivarautumispalveluksena, ei perusteltu tarve.

14 §

Mahdollisuus määrätä varsinaista siviilipalvelusta suorittava henkilö aloittamaan palvelus välittömästi valmiuslain mukaisten poikkeusolojen aikana tarkoittaa lisärasitetta, jollaista ei ole asevelvollisuuslain mukaista palvelusta suorittavilla. Tätä uutta velvollisuutta ei kuitenkaan ole otettu huomioon esimerkiksi siviilipalveluksen keston kohdalla.

16 §

Siviilipalveluskeskuksen mahdollisuus määrätä valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa palveluspaikan siirrosta uuteen siviilipalveluspaikkaan kuulematta siviilipalvelusvelvollista ja hänen nykyistä palveluspaikkaansa muodostaa uuden rasitteen siviilipalvelusvelvollisille. Erityisesti mahdollisuus siirtoon kuulematta siviilipalvelusvelvollista on saman lain 36 §:ssä säädetyn vakaumuksensuojan kannalta riskialtis. Uhka siviilipalvelusvelvollisten siirtämisestä toiseen tehtävään tai määräämisestä viranomaisia avustaviin tehtäviin kuulematta palveluspaikkaa voi myös vähentää siviilipalveluspaikkojen intoa ottaa velvollisia palvelukseen, kun riski siihen ettei tehtäviinsä perehdytetty velvollinen suoritakaan palvelustaan loppuun lisääntyy.

18 §.

Osana siviilipalveluslain uudistamishankkeen esivalmistelua professori Tuomas Ojaselta pyydetyn perus- ja ihmisoikeuskysymyksiä koskevan asiantuntijalausunnon mukaan olisi perusteltua harkita sitä, onko perusteltua säilyttää voimassa olevan siviilipalveluslain 4 luvun sääntely siviilipalvelushakemuksen käsittelystä erityisoloissa, varsinkin siltä osin kuin on kysymys vakaumuksentutkimenettelystä.

Kun siis ihmisoikeuksien ja käytännön toteutuksen haasteiden näkökulmasta olisi harkittava koko vakaumuksentutkimista luopumista, lakiesitys päättyikin suosittelemaan sen laajentamista. Aseistakieltäytyjäliitto vastustaakin ehdotusta vakaumuksentutkiminnan laajentamisesta täydennyspalvelushakemuksen lähettävien kohdalla valmiuden kohottamiseen tarkoitettun kertausharjoituksen ajalle, ja tukee siitä luopumista kaikissa tilanteissa.

20 §

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lautakuntaan kuuluisi uskonnollisiin vakaumuksiin perehtynyt ylemmän korkeakoulututkiminnon suorittanut jäsen ja eettisiin vakaumuksiin perehtynyt ylemmän korkeakoulututkiminnon suorittanut jäsen, kun voimassa olevassa momentissa säädetään lautakuntaan kuuluvaksi uskonnollisiin ja eettisiin vakaumuksiin perehtynyt ylemmän korkeakoulututkiminnon suorittanut jäsen. Aseistakieltäytyjäliitto kannattaa ensisijaisesti vakaumuksentutkiminnasta luopumista kaikissa olosuhteissa, mutta jos se kuitenkin halutaan säilyttää laissa tietyissä olosuhteissa toimeenpantavana, liitto pitää myönteisenä, että lautakunnassa on tietämystä monenlaisista vakaumuksista.

33 a §

Aseistakieltäytyjäliitto pitää myös Siviilipalveluskeskuksen mahdollisuutta keskeyttää myöntämänsä lykkäys valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa uutena, heikosti perusteltuna kuormituksena siviilipalvelusvelvolliselle, pitkälti samaan tapaan kuin 14 §:ään ehdotettua muutosta

39 §

Esityksessä muutettaisiin siviilipalvelusvelvollisten säännöllistä työaikaa koskevaa sääntelyä siten, että 36–40 tunnin säännöllistä työaikaa ei sovellettaisi koulutusjaksolla. Käytännössä myös tämä muutos voisi lisätä palveluksen kokonaisrasittavuutta, mikä tulisi huomioida.

41 §

Nykyisen siviilipalveluslain mukaan siviilipalvelusta voi suorittaa ulkomailla luvanvaraisesti korkeintaan kahden kuukauden mittaisen jakson. Rajoitus on perustelematon, ja Aseistakieltäytyjäliiton näkemyksen mukaan siviilipalveluksen suorittaminen kokonaisuudessaan ulkomailla tai siviilipalveluksen korvaaminen vastaavalla ulkomaanpalveluksella esimerkiksi Suomen lähetystöissä, kehitysyhteistyötehtävissä, kulttuurivaihdon alalla tai kansalaisjärjestöjen palveluksessa olisi kustannusneutraali ja myönteinen uudistus. Tätä kautta mahdolliseksi tulisi uusia siviilipaikkoja, joissa työskentely voisi tukea kansainvälistä kestävästä kehitystä tai diplomatiasta, mikä tukisi hyvin siviilipalveluksen roolia vakaumuksensa vuoksi asevelvollisuudesta kieltäytyville tarkoitettuna rauhanpalveluksena.

47 §

Aseistakieltäytyjäliitto pitää lähtökohtaisesti myönteisenä sitä, että majoituskorvausten enimmäismäärästä säädettäisiin siviilipalveluslain sijaan valtioneuvoston asetuksella, jotta niitä voitaisiin tarpeen ilmetessä muuttaa joustavammin. Samaa aikaan liitto pitäisi tärkeänä kirjata lakiin vähimmäistasot, jottei majoituskorvauksista tulisi helppoa kohdetta, josta tiukkojen budjettiraamien rajoissa toimiva valtio saattaisi hakea säästöjä. Vähimmäistasot tulisi myös asettaa nykyistä korkeammiksi, sillä majoituskustannukset ovat siviilipalveluspaikoille iso kuluerä, ja julkisen talouden säästöjen takia palveluspaikoista on tällä hetkellä yhä enemmän pulaa. Majoituskorvausten tason nostaminen nykyiseltä tasolta saattaisi siis mahdollistaa laajemman palveluspaikkavalikoiman.

48 §

Aseistakieltäytyjäliitto pitää lähtökohtaisesti myönteisenä myös ruokarahan suuruuden säätämistä valtioneuvoston asetuksella. Kuitenkin myös tässä kohtaa lakiin olisi syytä määritellä vähimmäistaso.

Palveluksensa lopettaville siviilipalvelusta suorittaville tulisi ottaa käyttöön kotiuttamisraha, joka turvaa siirtymisen siviilielämään palveluksen jälkeen.

52 §

Aseistakieltäytyjäliitto kannattaa ehdotettua muutosta, jonka mukaan siviilipalvelusvelvolliselle voitaisiin korvata valtion varoista kolme Suomessa tehtyä matkaa siviilipalvelusta koskevaan työhaastatteluun ennen koulutusjakson alkua nykyisen yhden sijasta, erityisesti vallitsevassa palveluspaikkatilanteessa.

63 §

Aseistakieltäytyjäliitto pitää siviilipalvelusvelvollisten kertauspalvelusta jälleen yhtenä siviilipalveluksen kokonaisrasittavuutta lisäävänä säädöksenä, jolle ei ole näytetty konkreettista tarvetta. Aiemmin siviilipalveluksen keston vastaavuutta kaikkein pisimmän asepalveluksen kanssa on perusteltu muun muassa sillä, ettei siviilipalvelusvelvollisilla ole kertausharjoituksia - huolimatta siitä että enemmistö reserviläisistäkään ei sellaisiin osallistu.

Lakiesityksessä Kertauspalveluksen arvioidaan olevan tarpeellinen ensisijaisesti sellaisissa tilanteissa, joissa on käynnistetty poikkeusoloihin siirtymistä ennakoivia toimia, esimerkiksi Puolustusvoimien ylimääräinen palvelus, mutta poikkeusoloja ei ole vielä todettu. Aseistakieltäytyjäliitto pitää epätodennäköisenä ja epätarkoituksenmukaisena, että jos työpaikoilta olisi jo määrätty asevelvollisia ylimääräiseen palvelukseen, niitä edelleen rasitettaisiin määrämällä niissä työskenteleviä siviilipalvelusvelvollisia kertauspalvelukseen.

Uuden pykälän perustelemattomuus käy ilmi myös siinä, ettei lakiehdotuksessa ole esitelty mitään konkreettista käyttöä kertauspalvelukselle, vaan se haluttaisiin mahdollistaa ikään kuin kaiken varalta: kertauspalveluksen sisältö räätälöitäisiin käsillä olevaan kriisiin liittyvien tarpeiden perusteella.

64 §

Lakiehdotuksen mukaan pykälää ja otsikkoa muutettaisiin siten, että pykälä käsittelisi siviilipalveluksen reservin palvelusta muissa kuin sotilaallisissa poikkeusoloissa.

Aseistakieltäytyjäliitto pitää esitystä ihmisoikeusnäkökulmasta ongelmallisena. Lakiesitystä laadittaessa siviilipalveluslakia uudistanut työryhmä kuuli siviilipalveluslain muuttamisen perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvistä reunaehdoista Jukka Kekkosta, Tuomas Ojasta, Pauli Rautiaista ja Jukka Viljasta. Näissä kuulemisissa mainitut asiantuntijat arvioivat, että siviilivarannon käyttötilanteiden erkaantuminen Puolustusvoimien reservin käyttötilanteista saattaisi lisätä siviilipalveluksen rangaistuksenomaisuutta. Perustuslaki tai ihmisoikeussopimukset eivät tunnista harmaata aluetta normaali- ja poikkeusolojen välissä ja YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva sopimus ei mahdollista poikkeamista uskonnon, omantunnon ja ajatuksenvapaudesta edes kansallisen hätätilan aikana. Normaaliolojen aikainen sellainen siviilipalvelusvelvollisten vakaumukseen perustuva velvoite, jota Puolustusvoimien reservillä ei ole, voisi näyttäytyä syrjivänä.

Lisäksi aina suunniteltaessa määrättäväksi henkilöitä pois normaaliolojen työpaikoiltaan erityisiin kriisinajan tehtäviin tulisi ottaa huomioon, että siirto saattaisi vahingoittaa edellisiä enemmän kuin tuottaa hyötyä vastaanottaville organisaatioille.

65 §

Aseistakieltäytyjäliiton näkemyksen mukaan siviilipalvelusvelvollisten erillisille kriisinajan tehtäville ei ole pystytty osoittamaan konkreettista tarvetta, valmiuslain kautta määräytyvien tehtävien ollessa joka tapauksessa ensisijaisia. Siksi näistä koskevat säädökset tulisi poistaa laista ja sivareiden mahdollisen kriisinaikaisen aseman tulisi määräytyä kuten muidenkin siviilikansalaisten kohdalla, valmiuslain kautta. Siviilipalveluksen kytkeminen osaksi valtion sotilaallisten kriisien valmistautumista voi myös vaarantaa siviilipalveluksen aseistakieltäytyjien vakaumukselle sopivana palvelusmuotona.

74 §

Kuten lakiuudistuksen esivalmisteluja varten tilatun professori Tuomas Ojasen lausunnossakin todetaan, YK:n ihmisoikeuskomitean kannanotoissa on toistuvasti pidetty yhtenä Suomen vakavimpana ihmisoikeusongelmana ns. totaalikieltäytyjien asemaa ja ihmisoikeuskomitea on toistuvasti kehottanut Suomea keskeyttämään kaikki syytetoimet, jotka kohdistuvat omantunnon syistä asevelvollisuuden suorittamisesta kieltäytyneisiin henkilöihin, ja vapauttamaan ne, jotka parhaillaan suorittavat aseistakieltäytymiseen perustuvia vankeusrangaistuksia. Siviilipalveluksesta kieltäytymisestä määrätty ehdoton vankeusrangaistus tulisi siis poistaa siviilipalveluslaista.

75 §

Siviilipalvelusta suorittavien kurinpitojärjestelmä on portaaton: päivärahan menetyksen ja ylityön kaltaisten kurinpitorangaistusten jälkeen seuraava askel on ehdoton vapausrangaistus. Myös Perustuslakivaliokunta on siviilipalveluslain vuoden 2007 kokonaisuudistuksen yhteydessä kiinnittänyt huomiota siviilipalvelusrikoksesta annettavan rangaistuksen suhteelliseen ankaruuteen. Ehdottomien vapausrangaistusten mahdollisuudesta onkin luovuttava kokonaan myös tällaisissa tapauksissa.

79 §

2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan siviilipalvelusvelvollinen voitaisiin määrätä uudelleen siviilipalvelukseen, jos syytteen hylkääminen on johtunut syyteoikeuden vanhentumisesta. Siviilipalveluksesta kieltäytymisestä seuraavien syyteprosessien ollessa joka tapauksessa YK:n ihmisoikeuselinten kannan vastaisia ei syyteoikeuden vanhenemista voida pitää ongelmana, vaan päinvastoin jättäessään aseistakieltäytyjiä tuomitsematta sen vuoksi Suomen oikeusjärjestelmä toteuttaa ihmisoikeuselinten linjaa. Pykälää ei siis ole syytä tältä osin muuttaa.

100 §

Aseistakieltäytyjäliitolla ei ole erityistä huomautettavaa mahdollisuuteen siirtyä aloitetusta siviilipalveluksesta varusmiespalvelukseen tai aloitetun täydennyspalveluksen jälkeen takaisin armeijan reserviin, kunhan viimeinen vaihtomahdollisuus palvelusmuotojen välillä edelleen säilyy esityksen mukaisesti siviilipalveluksen suuntaan.

Siviilipalveluslaki velvoittaa Työ- ja elinkeinoministeriön, Siviilipalveluskeskuksen ja Puolustusvoimat antamaan "kutsunanalaisille riittävät tiedot mahdollisuudesta hakeutua siviilipalvelukseen ja siviilipalveluksen sisällöstä". Käytännössä tämä ei toteudu. Aseistakieltäytyjäliiton kutsuntoihin osallistuvilta nuorilta saamien tietojen mukaan kutsuntatilaisuuksissa siviilipalvelus usein vain mainitaan, aina ei sitäkään. Pahimmillaan siviilipalvelukseen hakevat ovat saaneet osakseen halventavaa kohtelua kutsuntatilaisuuksissa. Myöskään ennen kutsuntoja asevelvollisille toimitettava informaatio ei sisällä juuri lainkaan tietoa siviilipalveluksesta.

Tiedonannon siviilipalveluksesta lisäämiseksi kutsunanalaisille Aseistakieltäytyjäliitto esittää lakiin kirjattavaksi toimenpiteitä, joilla siviilipalveluksen sisällöstä kertomista kutsuntatilaisuuksissa lisätään, esimerkiksi siviilihenkilön paikan päällä tai videon välityksellä järjestämällä esittelyllä siviilipalveluksesta. Käytännön tulee olla samalla vähimmäistasolla kaikissa kutsuntatilaisuuksissa ja puolueettoman tarkkailijan on voitava valvoa sen toteutumista.

Kervinen Aku
Aseistakieltäytyjäliitto ry